

Петюшенко В.С.

КПІ ім. Ігоря Сікорського

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день, процеси розвитку цифрової економіки в Україні набувають динамічного зростання. При цьому, цифровізація як процес технологізації соціально-економічного розвитку дозволяє збагатити основні функціональні сфери економічної діяльності. Аналізуючи процес цифровізації у вимірі підприємницької діяльності, слід зазначити, що цифровізація сприяє зниженню операційних витрат, усуненню та оптимізації рутинних завдань у виробничих процесах, підвищенню продуктивності праці, побудові більш гнучких відносин з постачальниками та клієнтами, посилення конкуренції, відкриття нових ринків, у тому числі закордоном, тим самим підвищуючи технологічні інновації та ефективність управління на мікрорівні, а на макрорівні - досягнення економічного зростання та проведення структурних реформ.

Діджиталізація економіки відбувається як через реформи цифрового спрямування, орієнтовані на такі сфери як охорона здоров'я, публічне адміністрування, освіта тощо, так і у розрізі прогресивного розвитку функціональних складових діяльності підприємницьких утворень (фінансова, техніко-технологічна, інформаційна, інтелектуально-кадрова, політико-правова, екологічна тощо) [1, с. 57].

На практиці цифрова економіка в першу чергу проявляється як економіка, орієнтована на споживача (on-demand economy), тобто здатність держав надавати різноманітні послуги.

Згідно з даними Network Readiness Index [2] станом на 2023 рік, який визначає рейтинг країн за рівнем готовності до цифрової економіки, Україна посідає перше місце в групі країн з доходами нижче середнього рівня. В основу рейтингу покладено оцінку країн за чотирма комплексними показниками: технології, люди, управління, вплив цифровізації. На другому місці у цій групі знаходиться В'єтнам, на третьому — Індія. Проте серед усіх країн Україна займає лише 43 позицію. Її бальна оцінка (55.16) менша за оцінку Польщі (60.20), яка займає 34 позицію у загальному рейтингу. І значно менша за оцінку Сполучених штатів Америки (76.91), яка займає першу позицію у загальному рейтингу. Однак, рейтингові оцінки самі по собі не забезпечують об'єктивного розуміння реальних можливостей України (як і інших країн) у створенні цифрової економіки. Розвиток цифрової економіки України потребує значних зусиль, котрі являють собою низку викликів, таких як: інфраструктурні обмеження, рівень цифрової грамотності та освіти, кібербезпека і захист даних, регуляторні та правові питання. Також необхідно сконцентруватися на залученні інвестицій у технологічні стартапи та підтримці інноваційних компаній, що можуть створювати нові робочі місця і підвищувати конкурентоспроможність країни. Окрім цього, критично важливим є розвиток міжнародної співпраці та включення у глобальні економічні процеси.

Основними галузями розвитку цифрових технологій є ІТ, e-commerce та fintech. Згідно з даними Асоціації ІТ Україна [3] експорт ІТ-послуг вперше продемонстрував спад, порівняно з попереднім роком. Ця тенденція вже була помітна, оскільки обсяги ринку неухильно знижувалися, а частка внутрішнього ринку залишалася незначною. Падіння на 10% свідчить про те, що українському ІТ неймовірно складно зберегти статус-кво, незважаючи на всі зусилля Міністерства цифрової трансформації, а також решту можливостей, які є на ринку. Умови воєнного часу зберігаються, і особливо в такі складні часи ІТ є важливою частиною економічної бази країни. Тому галузь потребує термінових рішень для стримування та формування передумов до перспективного розвитку. Ця сфера потребує додаткових інструментів для стимулювання зростання ІТ-сектору і, відповідно, експорту. На відміну від ІТ індустрії, український ринок електронної комерції продовжує зростати, незважаючи на війну: у 2023 році обсяг транзакцій склав 151 мільярд гривень, що на 17% більше, ніж у 2022 році [4]. Найімовірніше ця тенденція збережеться і в 2024 році,

причому темпи зростання можуть бути ще вищими. Звичайно, конкуренція в електронній комерції також зростає з кожним роком. Об'єктивною причиною виникнення даного явища є зростання споживчої активності та впровадженню нових технологій, таких як мобільні додатки та платіжні системи, які в свою чергу сприяють подальшому розвитку цієї галузі.

Держава також відіграє значну роль в розвитку цифрової економіки, зокрема, державою розробляється та реалізовується політика, стратегії, спрямовані на розвиток цифрової економіки, включає в себе створення нормативно-правової бази, впровадження цифрових реформ та підтримку інновацій. Стратегії розвитку цифрової економіки спрямовані на підвищення конкурентоспроможності країни, залучення інвестицій та інтеграцію у глобальні ринки. Україна активно впроваджує цифрові реформи, спрямовані на модернізацію державного управління та надання доступу до новітніх технологій. Це стосується таких сфер, як освіта, охорона здоров'я та державні послуги. Цифрові реформи допомагають підвищити ефективність, прозорість та зручність взаємодії між державою та громадянами. Електронне державне управління, автоматизація процесів, доступ до публічної інформації та електронні послуги роблять державні послуги більш доступними для громадян. Це зменшує ризик бюрократії та корупції, покращує якість послуг та сприяє розвитку цифрової економіки.

Розвиток цифрової економіки неможливий без розвитку компетентних людських ресурсів. Уряди повинні інвестувати в освіту та навчання в галузі ІКТ та цифрових навичок. Це включає в себе оновлення навчальних програм, професійний розвиток викладачів та підтримку досліджень. Цифрова економіка може стати ключовим рушієм економічного зростання України. Україна вже славиться своїми інноваційними стартапами, серед яких Grammarly, Petcube і Readdle. Ці компанії не тільки залучають іноземні інвестиції, а й створюють нові робочі місця та впроваджують передові технології. Підтримка стартапів через спеціальні програми та гранти, як-от Ukraine Startup Fund, може стимулювати подальший розвиток інноваційної екосистеми. За останні 5 років кількість стартапів в Україні зросла на 15 % на рік. За даними Forbes.ua [5] станом на 2023 рік, в Україні налічується більше 2,000 активних стартапів. З кожним роком ця цифра зростає. Цифрова економіка має потенціал стати ключовим рушієм економічного зростання України, забезпечуючи структурний розвиток та інтеграцію в глобальні ринки.

У майбутньому найбільш реалістичним сценарієм розвитку цифрової економіки, ймовірно, буде стабільне, але помірне зростання, з регулярними труднощами у вирішенні інфраструктурних проблем та впровадженні реформ. Однак за умови інвестицій у технології, освіту та інфраструктуру, державної підтримки та сприятливого регуляторного середовища розвиток можливий.

Перелік посилань:

1. Тульчинська С. О., Солосіч О. С., Чорній В. В. Вплив діджиталізації управлінських процесів на систему забезпечення економічної безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. No 9. С. 54-58. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.9.54> (дата звернення 08.11.2024).
2. Network Readiness Index. *Portulans Institute*. 2023. URL: <https://networkreadinessindex.org/countries/> (дата звернення 08.11.2024).
3. In 2023, Ukrainian IT Services Export Faced Its First Decline in Years. *IT Ukraine Association*. 2023. URL: <https://itukraine.org.ua/en/in-2023-ukrainian-it-services-export-faced-its-first-decline-in-years/> (дата звернення 08.11.2024).
4. Що чекає на український e-commerce у 2024 році: розбираємо ключові тренди. *RAU*. 2023. URL: <https://rau.ua/novyni/ukr-e-commerce-2024-trendi/> (дата звернення 08.11.2024).
5. 30 найкращих стартапів. *Forbes*. 2021. URL: <https://forbes.ua/ratings/30-luchshikh-startapov-02042021-1251> (дата звернення 08.11.2024).